

КОНСТИТУЦІЙНІ ПРИНЦИПИ ЗАСАД АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВОСУДДЯ В УКРАЇНІ

Бойко В'ячеслав Петрович

кандидат юридичних наук,
докторант Науково-дослідного інституту публічного права

Виходячи з палітри доктринальних поглядів на юридичну природу принципів судової гілки влади слід узагальнити, що принципи, як засади адміністративно-правового забезпечення правосуддя, за ієрархічним статусом та критерієм спеціалізації слід поділити, три групи: загальні принципи права, засади яких притаманні судової гілці влади; функціональні принципи здійснення судочинства; принципи публічного адміністрування спеціальної судової публічної адміністрації [1;2;3].

Найбільш загальні засади правосуддя визначені в Конституції України: «суддя, здійснюючи правосуддя, є незалежним та керується верховенством права. Основними засадами судочинства є: рівність усіх учасників судового процесу перед законом і судом; забезпечення доведеності вини; змагальність сторін та свобода в наданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості; підтримання публічного обвинувачення в суді прокурором; забезпечення обвинуваченому права на захист; гласність судового процесу та його повне фіксування технічними засобами; розумні строки розгляду справи судом; забезпечення права на апеляційний перегляд справи та у визначених законом випадках - на касаційне оскарження судового рішення; обов'язковість судового рішення» [4].

З наведених конституційних засад правосуддя, слід зробити два основних узагальнення. По-перше, що головним суб'єктом адміністративно-правового забезпечення у судій гілці влади є суддя. По-друге, що принцип верховенства права є фундаментальним у правосудді.

Не дивлячись на те що принцип перевести права є фундаментальним в системі українського права, проте він не має свого прямого законодавчого закріплення. Що є правильним, адже за своєю сутністю принцип верховенство права стоїть вище діючих позитивістських норм права закріплених в діючому законодавстві. Саме цьому і полягає його цінність. Адже закон може бути неправовим. І саме місією правосуддя в особі судді є виправлення несправедливе норм діючого законодавства процесі здійснення судочинства.

Разом з тим, Конституційний суд України приділив вагому увагу офіційному трактуванню зазначених вище положень Конституції України. У своїх рішеннях він довів що, верховенство права – це панування права в суспільстві. Верховенство права вимагає від держави його втілення у правотворчу та правозастосовну діяльність, зокрема у закони, які за своїм змістом мають бути проникнуті передусім ідеями соціальної справедливості, свободи, рівності тощо. Одним з проявів верховенства права є те, що право не обмежується лише законодавством як однією з його форм, а включає й інші соціальні регулятори, зокрема норми моралі, традиції, звичаї тощо, які легітимовані суспільством і зумовлені історично досягнутим культурним рівнем суспільства. Всі ці елементи права об'єднуються якістю, що відповідає ідеології справедливості, ідеї права. Таке розуміння права не дає підстав для його ототожнення із законом, який іноді може бути й несправедливим, у тому числі обмежувати свободу та рівність особи. Справедливість – одна з основних засад права, є вирішальною у визначенні його як регулятора суспільних відносин, одним із загальнолюдських вимірів права. Справедливість розглядають як властивість права, виражену, зокрема, в рівному юридичному масштабі поведінки й у пропорційності юридичної відповідальності вчиненому правопорушенню. Із конституційних принципів рівності і справедливості випливає вимога визначеності, ясності і недвозначності правової норми, оскільки інше не може забезпечити її однакове застосування, не виключає необмеженості трактування в правозастосовній практиці і неминуче призводить до сваволі. Принцип правової визначеності, визначає, що обмеження основних прав людини та громадянина і втілення цих обмежень на практиці допустиме лише

за умови забезпечення передбачуваності застосування правових норм, встановлюваних такими обмеженнями. Тобто обмеження будь-якого права повинне базуватися на критеріях, які дадуть змогу особі відокремлювати правомірну поведінку від протиправної, передбачати юридичні наслідки своєї поведінки. Елементами верховенства права є принципи рівності і справедливості, правової визначеності, ясності і недвозначності правової норми, оскільки інше не може забезпечити її однакове застосування, не виключає необмеженості трактування у правозастосовній практиці і неминуче призводить до сваволі [5].

Отже, такі виваженні з погляду методології тлумачення норм права та мудрі положення рішень Конституційного суду України проєктуючи на аналізовану нами проблематику дають можливість зробити висновок, що фундаментальним принципом засад адміністративно- правового забезпечення правосуддя в Україні є принцип верховенства права, головною складовою якого є принцип справедливості, а провідними засади правової визначеності, ясності та недвозначності правової норми.

Список використаних джерел:

1. Загальна теорія права: підручник / За заг. ред. М.І. Козюбри. Київ: Ваіте, 2015. 392 с.
2. Москвич Л., Назаров І., Овсянікова О. та ін. Організація судових та правохоронних органів. Частина 1. Основи судоустрою України. Харків. Право. 2018. 244 с.
3. Назаров І. Принципи побудови судової системи : монографія. Харків. 2009. URL: <http://pyuv.onua.edu.ua/index.php/pyuv/article/view/640>
4. Конституція України. Відомості Верховної Ради України. № 30. ст.141.
5. Верховенство права. Конституційний суд України. 2019. URL: <https://ccu.gov.ua/storinka-knygy/34-verhovenstvo-prava>